

פניני הדרה היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרה היומי

ביצה לג-לט | פרשת נח | גליון מס' 92

דרה לג: ⚡

הוה מפשח ויהיב לן אלותא וכו' - כתב הגאון ר' חיים אור זרוע בתשובותיו (סי' נו): 'ועל ענין הגרון [על לעיסת בשמים בשבת לבסומי קלא הואיל ואין שם מכה] יפה הבאת, אך איסור נראה טפי משם, כי שמא זה בכלל החושש בגרונו הוא, שאין לך חששא גדולה מזו שנקלף בשר וניחר גרונו ואינו יכול להוציא כרצונו קול, אם לא באכילתו בשמים שאין דרכו לאכול כאשר כתבתי, ולריח הפה אינו דומה, שהרי הפה אינו מתרפא, אך לעיסתו גורמת לסירחון פיו שאינו ניכר, ודמי למולל בשמים מפני ריח רע דמפשתינן אלותא אלותא (ביצה לג ב), אבל לעיסה וגמיעה מועלת ומצהלתו ומעברת כל ערעור שבגרונו, אבל משום כבוד הבריות נראה להתירו בצנעה, וכל שכן נמי דאיכא כבוד שמים בבסומי קלא ביום תפלה. והא דתנן בפ' כמה אשה יוצאה (ס"ד ע"ב) ובלבד שלא תתן לתוך פיה, י"ל דרפואה ודאי היא אף על גב דלא מפרש בגמ' אלא משום ריח הפה.'

רש"י ד"ה במוסתקי. כך א"ל רבי שמואל המכונה חסיד - כתב רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד (בסוף ספרו קובץ הערות) דהכוונה בדברי רש"י "המכונה" הוא שהעולם קוראין אותו כך, ויש לדקדק דלמה הוסיף רש"י תיבת "המכונה" ולא כתב רבי שמואל "חסיד", וידוע שברש"י התיבות ספורות ומדודות אין בהן שפת יתר. וכתב דנראה שלימדונו רש"י בזה דבר גדול, דהנה מבואר דאיסור לשון הרע הוא כל שעל ידי דיבורו גורם היזק לחבירו שלא כדת, ולפ"ז י"ל דגם המגדיל מעלת חבירו יותר מכפי שהוא באמת גם זהו בכלל לשון הרע כי יגרום היזק בדיבורו, ולדוגמא אם יפליג בשבחיו של אחד יותר ממדרגתו האמיתית, יטעו בו, וימנו אותו למשרה שאינו ראוי לו או שישתדכו עמו בטעות, ונמצא שמזיק להן, וזה מחוץ מה שמזיק לאותו האדם בעצמו שיסבור על עצמו שהוא אדם גדול וחשוב ויהא איש חכם בעניו אשר היא מדה שאין לה תקוה. ויתכן דרש"י לא הכיר בעצמו את רבי שמואל אם הוא חסיד או לא, ואילו היה כותב ר"ש חסיד היה מזיק לרבי שמואל על הצד שבאמת אינו חסיד.

עוד יעוין בספר חוט שני (ר"ה יז"כ עמ' שנא) שביאר באופן נוסף וז"ל: 'ואולם מה שכתב רש"י המכונה חסיד יש עוד לפרש כוונתו שמודיע שכולם אומרים שהוא חסיד ולא רק

אני רש"י אומר שהוא חסיד דהיינו לא רק רש"י סובר שהוא חסיד אלא הדבר מפורסם שהוא חסיד, יעו"ש. ועי' שו"ת מהרש"ם (חלק ג סימן מ).

דרה לד: ⚡

דרסה או שטרפה בכותל וכו' מהו לשחטה ביום טוב - מי מחזיקין ריעותא ביום טוב וכו' - המנחת חנוך (מוסך השבת אות כט) כתב לחדש, דהורג טריפה בשבת פטור, דנחשב כמת ע"כ. והאחרונים ציינו שבתוס' רי"ד (שבת קל"ו) כתב כעיי"ז בשם הריב"ם ע"ש היטב.

וכתב הגאון בשו"ת בית יצחק (יו"ד סי' ז) להקשות על שיטה זו מהגמ' כאן, דבעי הש"ס אי מותר לשחוט ביום טוב בהמה זו שהיא ספק טריפה וכנ"ל, והרי ממנ"פ שרי, שהרי לצד שהיא טריפה, א"כ אין כאן כלל איסור בשחיטתה ביום טוב ע"כ.

וכתב בשו"ת גבעת הלבונה (או"ח סי' נ' ס"ק א'): ולענ"ד משיטה זו אדרבה ראוי לדבריהם. דהנה כבר תמה השאגת ארי' (בסי' ס"ד) על איבעית הש"ס בזה דהרי מפורש במשנה בדף י"ז דמותר לשחוט מסוכנת ביום טוב והרי בעיא פירכוס ושמא לא תפרכס ואעפ"כ שרי, ומפורש דספק טרפה מותר לשחוט ביום טוב והקושי עצומו. ותירוצו כבר דחה הפרמ"ג ביו"ד (סי' ט"ז בש"ד סק"ג) יעו"ש.

אכן נראה, דהנה השאג"א תמה עוד שם על האיבעיא, דהרי כמו שאסור לאכול ספק טרפה, כמו"כ אסור לעשות ספק מלאכה ביום טוב, וא"כ בודאי אסור כה"ג, ומה בעי. והוכיח מזה דבשהה מעל"ע הבדיקה רק דרבנן, ומשו"ה בעי הש"ס יעו"ש. אכן מדברי הקדמונים נראה, דמה"ת צריכה בדיקה ועיי"ן בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' ס"ו) ועוד אחרונים, וא"כ קשה הקושי הנ"ל. ולכן נראה, דהנה כבר הבאתי דלכאורה אין כאן איסור כלל אם הוא טרפה וממ"נ מותר לשחוט ביום טוב לשטיתת הרי"ד הנ"ל. והנראה דהנה הדבר ברור דאף להרי"ד והמנ"ח דבשוחט טרפה פטור משום נטילת נשמה, זה רק דאין בו חיוב, אבל עכ"פ אסור מדרבנן דגזרינן אטו אינו טרפה, דלא גרע מכן פקיעה שהפרים ע"ג קרקע שטעון שחיטה מדרבנן מחמת גזרה אטו שאר בהמה, וה"ה וכ"ש לענין שבת דגזרינן גם בטרפה אטו שאר בהמה, וזה דבר שאין בו ספק כלל דא"א לומר דמותר גם מדרבנן.

כתב החתם סופר (שבת דף קמז): 'מה שנראה לי שנולד לן זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד עיי"ז וזכר הכל ומילתא דתמיה מידכר דכירא, והנסיון מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי.'

וכדי יין ושמן שרי דוקא ביום טוב, וכ"ה דעת הרמב"ם. אמנם הרא"ש (סי' א') ס"ל דשרי לכסותם גם בשבת דמאי דאיתא דנותנים כלי תחת הדלף בשבת קאי נמי אמכסים פירות, (וכן משמע בתוס' ל"ו ע"א ד"ה בדטיבלא).

ויעויין ברעק"א שהקשה על פרש"י, מהא דאיתא בברייתא בגמ' דפורסין מחצלת על גבי לבנים ואבנים בשבת. ויש לחלק דבמחצלת שרי דע"י כיסוי אחד מכסה את כל הלבנים והאבנים, אבל הכא דמכסה בכלים וצריך לכסות בהרבה כלים איכא איסור דטירחא יתירא.

והטעם שהתירו גבי דלף אף בשבת אף דבמשילין פירות דאית ליה פסידא והתירו דוקא ביום טוב, י"ל דבפירות מיירי שאינו צריך להם לצורך היום והוא רק פסידא, משא"כ גבי דלף שמטנף את ביתו חשיב צורך שבת. (הערות הגריש"א).

☞ דף לו. פ

סד"א להפסד מרובה חששו, להפסד מועט לא חששו וכו' - בשו"ת הגרעק"א (סי' מג) כתב לגבי מה שמתיירין ומקילין בהפסד מרובה, דבייש לאדם כמה קדירות, אף שכולה ביחד הוי הפסד מרובה, מ"מ אנו מסתכלין על כל קדירה וקדירה בפני עצמה, וכל קדירה וקדירה לא הוי הפסד מרובה, ואין אנו מקילין בזה עיין שם.

וכתב ע"ז בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' מג ענף ז) דלכאורה קשה מהגמרא כאן דמבואר דאמרינן לגבי משילין פירות ומכסין פירות דהוי הפסד מרובה, אף שכל פרי בפני עצמו אין בו הפסד מרובה, מ"מ אנו מסתכלין על כל הפירות ביחד, וא"כ ה"ה נימא הכי לגבי קדירות.

ואין לומר דכאן נחשב הפסד מרובה משום דהפסד על כל הפירות נעשה ברגע אחד, דהא גם בהנדון של הגר"ע אייגר זצ"ל בקדרות נעשה ההפסד לכולן ברגע אחד, ואעפ"כ ס"ל להגרע"א שאין מצטרפין.

אך יש לתרץ דכאן נחשב הפסד מרובה משום שכל ערימת פירות נחשבת דבר אחד, משא"כ בקדירות שפיר יש להחשב כל קדירה בפני עצמה.

וכן צריך לתרץ בשבת (קנד ע"ב) לגבי כלי זכוכית, דהרבה כלים בכרך אחד נחשבין דבר אחד, ושפיר הוי הפסד מרובה.

אך יש להקשות על הגרע"א מנדה (ט ע"ב) דאיתא איכא דמיירי בטהרות אפי"ש וכו', שפירושו שנעשה בהרבה טהרות, ושפיר מצטרפים להחשב הפסד מרובה עיין שם.

☞ דף לו: פ

ולא רוכבין על גבי בהמה וכו' ובגמ': שמא יחתוך זמורה - ברא"ש (סי' ב') הביא בשם הירושלמי טעמא אחרניא להא דאין רוכבין ע"ג בהמה משום שהוא מצווה על שביית בהמתו.

ותמה הב"י (סי' ש"ה) דהא קי"ל דחי נושא את עצמו, והמוציא קטן לרה"ר פטור, ואם כן אינו מצווה שלא לרכוב ע"ג בהמתו, כיון שהוא חי נושא א"ע. ותירץ שאע"ג שאינו מצווה מצד איסור הוצא, מ"מ כיון דהבהמה מצטערת ברכיבתו עלי, הרי הוא עובר על שביית בהמתו.

וא"כ מיושבת קושית הבית יצחק הנ"ל, דכיון דעכ"פ גם בטרפה אסור מדרבנן שפיר בעי הש"ס אי אסור בספק טרפה, דיש לומר דנהי דמחמת איסור טרפה צריך לבדוק זה רק משום דהוה ספיקא דאורייתא. אמנם מחמת איסור יום טוב דמה"ת ממ"נ מותר ורק מדרבנן שפיר יש לומר דמותר בספק, וזהו איבעיות הש"ס ומיושב קושית השאג"א והב"י כל אחת בירך חבירתה.

אחד מביא את האור וכו' ואחד מביא את המים וכו' מולן חייבין וכו' - הגאון האדר"ת ז"ל בספר עובר אורח (סי' ס"ג) כותב: עמדת בימים האלה בעברי בסוגיא דביצה (לד, א) בפירוש הרבינו חננאל שם אחד נותן העצים חייב משום מדליק, ונותן את המים חייב משום מחמם, והנותן בתוכו בשר חייב משום מבשל. והוא תמוה מאד דאיזה מלאכה היא מחמם דקאמר, ולא נמצאת כלל מלאכה זו. ובפשיטות גם הוא חייב משום מבשל כמו שכתב רש"י ז"ל (שם ד"ה כולם), והוא דבר פשוט מאד.

ובעודני מדבר עמו עלה ברעיוני להגיה בזה הגה"ה קלה, והוא במה שדקדקתי שהר"ח ז"ל לא הזכיר מחיוב השופת את הקדירה, על כן נראה לי פשוט דצ"ל הנותן את הקדירה חייב משום 'מחסם', והחיוב בזה הוא משום מכה בפטיש שבה נגמר הכלי, וכמו שכתוב שם בהרא"ש (סימן ט"ו).

וביותר היה נראה בזה לפי מה שנרשם בזכרוני שראיתי באיזה תשובה בשם הראשונים ז"ל דעל בישול מים בשבת אין חייבין כלל, וא"כ יש לומר דאין צורך להגיה את הקדירה, רק נותן את המים וכפשוטו, שהוא הוא החייב משום מחסם, שזולת המים לא היתה הקדירה מתחסמת ודוק. ואולם דין זה דאין במים משום בישול בשבת הוא דבר שאי אפשר לאומרו, וצריך ביאור רחב בזה. ע"כ.

☞ דף לד: פ

בגמ': מי אמרינן כיון דכתיב וקראת לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכו'. ולקמן בגמ': שבת קובעת וכו' - הנה רבינו חיים אור זרוע בשו"ת (סי' עא) כותב, דכמו דשבת קובעת למועשר, ה"ה דקובעת לפת הבאה בכיסנין לברך עליה המוציא, לבד מסוכה דאינו קובע ומותר לאכול חוץ לסוכה, דתשבו כעין תדורו בעינן עכ"ד.

וכתב הגאון ר' מנחם זעמבא זצ"ל הי"ד בספר חדושי הגרמ"ז (סי' ב') דדברי הר"ח או"ז מוכרחים בשיטת הרמב"ם, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ו דחמץ ומצה הלכה ו') דמצה שאפאה בקרקע יוצא בה ידי חובתו עיין שם. והלא בהלכה ז' שם כתב דכל שאין מברכין עליו ברכת המזון אינו יוצא בה עיין שם, ומפורש בברכות (ל"ח ע"א) דמובא דארעא גובלא בעלמא הוא עיין שם, וברמב"ם פ"ג מברכות ה"ט דעיסה שנאפה בקרקע מברך עליה בתחילה בורא מיני מזונות עיין שם ובכ"מ. ומוכח דבמצה ה"ה קבע. והרי בקבע עליה סעודתו מברך המוציא וברכת המזון וכמש"כ הרמב"ם בפ"ג מברכות ה"ט שם עיין שם. ועי' באו"ח סי' קע"ח ובמג"א (סי' קס"ח ס"ק ט"ז).

☞ דף לה: פ

ונותנים כלי תחת הדלף בשבת - רש"י מפרש דמאי דקתני בשבת קאי דוקא ליתן כלי תחת הדלף, אבל לכסות פירות

הנה מבואר כאן דבגלל גזירת מו"מ אסור להקדיש. ומו"מ אסור דאתי לידי כתיבה, וברמב"ם (פכ"ג דשבת הי"ד) מבואר דהטעם דאין מקדשין אשה בשבת הוא ג"כ בגלל גזירה שמא יכתוב ע"ש.

עוד יש לציין דהנה בגמ' שבת (ק"ג ע"ב) איתא: ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. ויש לעיין אי ה"ה ביום טוב יש ג"כ ענין זה, וי"ל להוכיח מהא דכתב רש"י כאן דמקרא דכתיב "ממצוא חפצך ודבר דבר" ילפינן דאין מקדישין וכו' ביום טוב וכמבואר במשנה לעיל, וא"כ מבואר דרש"י נקט דפסוק זה קאי ג"כ על יום טוב, וא"כ ג"כ דרשת הזו"ל הנ"ל שלא יהא דבורך וכו' קאי ג"כ על יום טוב ודו"ק.

וכן הביא בכף החיים (או"ח סי' ש"ז אות א') מהרה"ק ר"ח ויטאל ז"ל שרבו האר"י ז"ל הי' נזהר מאוד שלא לדבר בלשון לע"ז בשבת וכו' וגם היה נזהר שלא לדבר שיחה בטילה או דיבור של חול אפי' בלה"ק, וכן היה נזהר בכל היו"ט כמו בשבת, עכ"ל יעו"ש. וא"כ מבואר כנ"ל.

וכן יעו"ש בשו"ע הל' יום טוב (סי' תקכ"ט ס"א) דאיתא דצריך לכבד ולענג את היו"ט כמו בשבת, ויעו"ש בביאור הלכה שכתב בזה"ל, לכבדו וכו', והנה כל זה הוא לשון הרמב"ם בפ"ז דיו"ט, ולפי"ז הא מסיים ע"ז הקרא [ישעיה נ"ח] וכיבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר, ומבואר כ"ז לעיל (בסימן ש"ו וש"ז) באיזה חפצים מותר לדבר בשבת ולא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול ע"ש, וא"כ ה"ה ביום טוב דהקרא קאי על שניהם ע"ש, עכ"ל, וא"כ מבואר דאף לרמב"ם ולשו"ע דין יום טוב כשבת לענין דיבורים בטלים וכו'.

☞ דף לז: ☞

דקא ינקי תחומין מהדדי - כתב בהערות הגר"ש אלישיב: ר' אלחנן הקשה (בקוב"ש או' ע"ה), דאיתא בסנהדרין (ק"ב ע"א) אמר רב חסדא בהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת אסורה עיסה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת מותרת מאי טעמא בהמה כמאן דלא פליגא דמיא עיסה כמאן דפליגא דמיא. ופירש"י שם (ד"ה כמאן) דבהמה כמאן דלא פליגא דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ואפילו שחטה משחט אין בשחיטתו כלום דלא לשחיטה קיימא אלא למיתתה, ושחיטתה זו היא מיתת הבהמה, ואין היתר אפילו החצי שאין של עיר הנדחת דכי שחט לסימן דעיר הנדחת אינו שוחט אלא ממית ולא מהניא ביה שחיטה. ואמאי בעינן להך טעמא בלא"ה ג"כ שיהיה איסור לאכול מן הבהמה דקא ינקי החלקים אהדדי.

והנה השאג"א (סי' פ"ט) הקשה ע"ד הגמ' שם, דאמאי בעיסה שרי אותו חציה שאינה של עיר הנדחת, הא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה. והאחרונים תירצו עליו (עי' מקו"ח או"ח סי' תמ"ח) דכיון דנכסי עיה"נ נאסרין ע"י הגמור דין של ב"ד, לב ב"ד מתנה שיחול הגמ"ד על החלק שיוע לאנשי עיה"נ ולהכי שרי אף למ"ד אין ברירה. וא"כ בהך תירוצא א"ש ג"כ קושית ר' אלחנן, דאף דינקי החלקים אהדדי מ"מ חלק של עיר אחרת לא נאסר, דלב ב"ד מתנה שהגמור דין לא יחול על מה שיקחו לחלקם.

הגר"י פ פרלא בביאורו לסה"מ לרס"ג (ח"א ע' קצ"ו), תירץ עפ"י מש"כ התוס' בשבת צ"ד ע"א (ד"ה שהחי) דהטעם דחי נושא א"ע פטור, היינו משום דלא הי' כותב במשכן שהחי הלך מעצמו ולא נשאו אותו.

והנה דעת הרשב"א (פ"ק דע"ז) והרמב"ם (פ"כ מהל' שבת ה"ו) דמחמר מחייב ככל דהו אפילו לא עשה עקירה והנחה, ואפילו בחצירו, ולפי"ז כיון דלאו דמחמר לא ילפינן ממשכן וחיוב במלאכה כל דהו, ה"ה י"ל דחייב גם בחי נושא א"ע, דלא ילפינן ממשכן לפוטרו.

והא דנקט הירושלמי שביתת בהמתו, כבר כתב הבית מאיר (או"ח סי' רמ"ו) דלאו דוקא, והכוונה היא ללאו דמחמר ע"ש. וע"ע במג"א (סי' רמ"ו ס"ק י"ב) מה שהאר"י ביישוב קו' הב"י.

הרמ"א (סי' רמ"ו סו"ס ג') כתב בשם שבלי הלקט דאין איסור שביתת בהמה נהגת ביום טוב. והים של שלמה (ביצה פ"ה סי' ו') הובא במג"א שם טען עליו דמדברי הירושלמי הנ"ל מוכח דשביתת בהמה נהגת ביום טוב, דהא מתניתין דאין רוכבין ע"ג בהמה ביום טוב איירי, ועלה קמפרש טעמא משום שביתת בהמתו, ועי"ש במג"א מה שהאר"י בזה.

אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד - בספר "מרגניתא דבי רבנן" (ע' קו) כותב: שמעתי מהחסיד המופלא ר' ישעיה מבערשיד בשם הרה"ק ר' משולם זוסיא מהאניפאלי על המשנה אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. עפ"י דאיתא בזה"ק (יתרו פח ב) ותא חזי בכל שאר זמנין וחגיגין בעי בר נש לחדא ולמחדי למסכני, ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכן, עונשיה סגי, דהא בלחודוי חדי ולא יהיב חדו לאחרא וכו'. ואי איהו בשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהיב עליה עונשא כשאר זמנין וחגיגין ע"כ, נמצא שבשבת אין מחוייב כ"כ להכניס אורחים כמו ביום טוב.

וזהו כונת המשנה, אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ר"ל בלא אורח, דבשבת אין העונש גדול מאד כמו ביום טוב.

☞ דף לו: ☞

גזרה משום מקח וממכר וכו' - וברש"י: דלמקח וממכר דמו, שמוציא מרשותו לרשות הקדש, ומו"מ אסור מן המקרא דכתיב ממצוא חפצך וכו', א"נ מו"מ אתי לידי כתיבה וכו' וא"ת הו"א לה גזירה לגזירה, כולה חדא גזירה היא עכ"ל.

הגאון ר"ע איגר זצ"ל בשו"ת (ח"א סי' קנ"ט) הסתפק במכר חפץ בערב שבת במשיכה או בכסף ואמר: תקנה לך למחר (בשבת או ביום טוב) אם יש בזה איסור, אי אזלינן בתר מעשה הקנין ושרי, או בתר החלות ואסור ע"ש. והאריכו האחרונים הרבה בספק זה.

וכתב הכתב סופר (או"ח סי' מ"ו) דמסברא דבאתיא ממילא ע"י מעשה שמקודם השבת לא שייכי הטעמים דרש"י ביצה ל"ז א' באיסור מקח משום ממצוא חפצך או מגזירה דשמא יכתוב. אבל בעשו הקנין קודם השבת ושום יתקיים התנאי יחול הקנין מכאן ולהבא, ואף אם התנאי חל מעכשיו, כה"ג י"ל דאסור, כמו שאסרו להקדיש אף דליכא שמא יכתוב ע"כ.

הרי שנתערב לו קב חיטין בעשרה קבין חיטין של חבירו. יאכל הלה והדי וכו' - וברש"י: וחדו - וישמח בדבר שלא עמל בו, כך זו אין שמה בטל וכו' ע"כ.

והוכיח מזה בשב שמתנתא (שמעתא ו' פרק ד' ד"ה ולכן) דממונא לא בטל. ונתקשה הש"ש לפ"ז על מתניתין במס' מעילה (כא, ב) דתנן נפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש, כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע, והקשו בתוס' (ד"ה פרוטה) תימה, וליבטל האי פרוטה של הקדש שנפלה, ותירצו דמיירי דליכא אלא חד עיין שם. ובש"ש הנ"ל תמה על תוס' מה קשה להו הא ממונא לא בטל כמשנ"ת, והוכיח הש"ש מזה דנכסי גבוה אין להם תורת ממון אלא תורת איסור עיין שם. [ונראה להביא סיוע לדבריו מפשטות הש"ס במס' נדרים (נח, א) דהקדש לא בטל משום דהוי דשיל"מ עיין שם, ויש לעיין למה לא נזכר שם דגם בלאו הכי, לא חל דין ביטול על הקדש מטעם ד"ממונא לא בטל", אבל לפי השב שמעתתא דנכסי גבוה אין להם תורת ממון אלא תורת איסור ניהא דנקט טעמא דדשיל"מ בלבד]. ועולה לנו מזה דבממון הדיוט דעת השב שמעתתא היא דגוף הממון לא בטל.

וכ"מ בדעת המלבי"ם בספרו ארצות החיים (הל' ציצית סי' י"א סעי' ו') שהביא הקושיא דלמה לי לגבי ציצית קרא ד"ועשו להם" לדרוש "משלהם" ולמעט גזול, תיפוק ל"י דהוי מצוה הבאה בעבירה, ותירץ וז"ל ונראה דיש למצוא נפק"מ אם נתערבו לו חוטי צמר גזול בצמר שלו, דאם מטעם מהב"ע ממילא היו בטלים ויכול לעשות ציצית מכל הצמר, אבל מטעם לכס פשיטא דאסור דממון אינו בטל ברוב כדאי בביצה דף ל"ח עכ"ל, וחזינן דדעתו היא שגוף הממון לא בטל כפשטות הש"ס במס' ביצה.

אחיכו עליה, אמר להו גולתיכו שקלי, הדור אחיכו עליה, אמר רב אושע"י שפיר עבוד דאחיכו עלי' וכו' - בשו"ת תשורת שי (ח"ב סי' קעח) מביא עובדא מעניינית וז"ל: שמעון היה שונא לראובן והיה מסית להקונים שלא יקנו מסחורת ראובן, ובא ראובן והתרעם על שמעון, וצחקו עליו שמעון ואשתו, ואמר ראובן לאשת שמעון שהיא חצופה, ועתה שואל ראובן אם צריך לצי"ש לפייסה בדברים או בממון. הנה ל"ל דהוי כהתחילה אשת שמעון בחירופין וגידופין במה שצחקה עליו לפוטרו לראובן כדאיתא בחו"מ סימן תכ"א סי"ג בהג"ה, דהא איתא בביצה דף ל"ח דאמוראים אחיכו על ר' אבא, ואם זה הוי חירוף וגידוף ודאי לא היו עושין כן, אלא הוי רק דאין חוששין לדבריו, שאמר דברים שאינם נכונים.

ומה שאמר לה חצופה, מבואר בחו"מ (סימן ס"ה) דעזות פנים וחצוף אין בהם דין בושת ע"פ הדין, רק לצי"ש או משום

מיגדר מלתא, אבל אין הב"ד כופין אותו, והנה הכל לפי המבייש והמתבייש כדאיתא בחו"מ סימן ת"כ סכ"ד, ואיתא באה"ע סימן י"ז ס"ג דבזה"ז נפיש חוצפא בנשים, וא"כ דבר השכיח בהרבה בני אדם אינו בושה כל כך, ולכן הוא לפי הראות, אם האשה נתביישה במה שקראה חצופה. ואין לומר דהוי כקראה זונה, דלשון חציף אינו אלא עזות ולא נכנע לפני האחרים, כדאיתא ס"פ אין עומדין חציף עלי מאן דמצלי בבקתא, וחציף עלי מאן דמפרש חטאיו, וכתבו התוס' דדומה שאינו מתבייש על חטאו, וה"נ אמר לה שאינה מתביישת מפניו לצחק עליו, ועיין שו"ת מהר"י מברונה (סימן ע"ו) לענין הקורא לבת ישראל פרוצה, ד"ל דלא נתכוין לפרוזה בעריות, אלא שאין לה בושה, ומ"מ צריך דקדוק אם בשעת הזעם או בכה"ג, ונ"ל דחצופה ודאי אין כונתו לעריות אפילו בשעת הזעם.

ועוד דהמצחק על דברי חברו י"ל דהוי כמצחק עליו שדיבר דברי שטות כשוטה, וכמו שהשיב ר' אבא לרבנן שם בביצה גולתייכו שקלי ואף דאמר שם הדור אחיכו עליו, ואמר רב אושע"י שפיר עביד דאחיכו עליו, ומשמע דבפלפול הלכה מותר, מ"מ במילי דעלמא אסור, משום דהוי כמבזה אותו שאומר ועושה שטות. ועוד בשלמא ראובן דהתרעם על שמעון מחמת צערו ורוב שיחו וכעסו שעושה לו רעה דיורד לחיותו, ואשתו של שמעון צחקה עליו, דהוי כמו לומר דטוב עשה בעלה וכן עוד יעשה ולא ישגיח בתערומות שלו, לכן אין לתפוס על ראובן, דהיה כי יחס לבבו, וגם ממה שצחקה נראה כי שמחה על צערו, ומקרא מלא דיבר הכתוב בתהלים ע"י יסוגו אחור ויכלמו חפצי רעתי ישובו על עקב בשתם האומרים האח האח, ואף דלא אמרה בפיה, מ"מ היכא דניכרין דברים שבלבה הוי כאמרה בפירש ששמחה ברעה שעושה לו בעלה ובצרתו. ע"כ.

דף לט. פ

הריני עליך חרם המודר אסור - הרמב"ם (פ"ה מהל' נדרים ה"א) כתב דאם עבר ונהנה אינו לוקה שהרי לא אמר שמעון כלום, והיינו משום דמלקות דנדרים הוא משום לא יחל דברו וזה שייך רק למי שנדר ולא למי שאסרו עליו, וכל האיסור הוא רק איסור מעילה שעובר על הנדר אבל ליכא מלקות. והר"ן בנדרים (ט"ו ע"א ד"ה הלכה) חולק וס"ל דהמודר עובר באיסור בל יחל.

וכתב בהערות הגריש"א דיש לדייק מדברי רש"י דס"ל כהרמב"ם, דגבי המודר אסור כתב רק דאית ליה איסור ליהנות, וגבי הרי אתה עלי חרם כתב דעובר בלא יחל דברו וחזינן דהיכא דמדיר את חבירו איכא איסורא גרידא ורק באוסר א"ע איכא לא יחל, (עי' או"ש ע"ד הרמב"ם שם ה"ב).

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רוטטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור למאחרי שבת בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד 96633 שלוחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.